

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Révész Béla

Cím: Magyar Orfeusz bukása és fölemelkedése

Forrás: Pesti Napló

3p
(Hely)

1928. 9. 27
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Old

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Bihari János

Idő

"1928"

Személy

Magyar Orfeusz bukása és fölemelkedése

Iria: RÉVÉSZ BÉLA

Száz éve, hogy meghalt Bihari János muzsikus cigány és most fölállítják a szobrát a Margitszigeten.

Akit így fölemelnek az elmúlt száz évnek homályából, originális alakja volt a maga korának, de egyben időmérője is a centennáriumnak, mert nagyjában azt is lehet mondani, hogy Bihari Jánossal kezdődik a magyar cigánymuzsika. A még öregebb multból Czinka Pannát is számolják a cigányok, de ez az aszszonymuzsikus, tulajdonképpen a kurucdalokat fonta rá a nyirettyűjére és vele és az elbukott szabadságharccal egyidőre elmerült a magyar-

színű költészet is. A germanizáló osztrák világ bécsi muzsikát diktált és a cigány is, ha udvarházak, mulatságok körül szolgálta a vigalmat, német zenét hangicsált.

Bihari Jánossal a zimankóba állított, elgémberedett magyar flóra egyszerre kivirágzott.

Semmi sem történik véletlenül és hogy illően mondjuk, a fülemüle az éjszakában is rákezd énekét, ha a fuvallat átborzong rajta. Mire az istenadta cigányrajtó bekukkantott a magyar titokzatosságba, éppen mozgatták a fülledt levegőt a bécsi testőrök, az inszurrekció, ha mókásan tápáskodott is, de döngette a szunyókáló magyar virtust, Kazinczy, Berzsenyi egyre hajigálták, a tisztogató villámokat, a lidércmegkönnyült, magyar áramlás vonult át a leigázott, restült fajta fölött és a megerkezett cigány, újhangú lírát esendített meg a vonóján, ugyanúgy, mint Csokonai Mihály, a lantján. Sok is a hasonlóság köztük. Csunyan végződő sorsuk egyformán kietlen, de a talentumuk

üdesége, föllobbant tüzesége is, testvéri. Mind a ketten megéreztek az eltakart, kőszánpók gyöngédségét és a kuruc költészet hevületét. Bihari ennek a szűzen testált nótázó poézisnek volt az újjáalkotója, mestere, cigánya.

Nomád tehetség volt, dalköltő, aki a kőbetűket se ismerte. Cigány, alig elismert emberfajta, de feltört a legelhagyatottabb milióból és valóban császárok, potentátok között élte le életét. Dalait tanult muzsikusok jegyezték le és egész irodalma van már annak, hogy Bihari János-e a Rákóczi-induló szerzője vagy pedig a karmester, aki az örök melódiát lekötözte. A zenehistorikusok kétség-telenül megállapítják, hogy Bihari a »Rákóczi« költője. Nótáinak legtöbbször átélte a száz esztendő és ha, a mai cigány »igazivalk« akarja traktálni az igaz hallgatót. »Biharit« játszik, a »hatvágós verbungóst«, »Bercsényit«, a »Siratót«, a megrendítő busongást, amelyet a hajdani cigány, egyetlen fia halálára költött.

Virág Benedek környezetéhez tartozó, mitológias költők találták ki Bihari dicséretét. Ő volt a »magyar Orfeusz«, Kultsár István, az első magyar zsmnaliszta népszerűsítette lapjában a szépen zenélő elnevezést és így írtak Bihariról a bécsi lapok is, amikor a császár hívta fel magához, muzsikálni. Tünelmes jelenség lehetett a maga idejében. Beethoven is meghallgatta Biharit, megcsodálta a naturalista cigányt és feljegyezték, hogy Beethoven, Bihari egyik lassú magyarjának taktusait, felhasználta a »König Stefan« nyitányban. Pesten az újuló magyar irodalom jelesei barátokoztak Biharival, akinek híre túljutott az országon, vitték, Erdélybe, Gácsországba, Horvátországba, Bécsben voltak ne-

Bihari János (Donát János festménye 1820-ból)

vezetes sikerei, ahol Haydn, Mozart, Beethoven uralkodott, az ifjú Liszt Ferenc megismerkedett az öregedő Biharival és e találkozás után írta meg a rajongó, bizarr könyvét, a magyar cigánymuzsikáról.

Hírnevés cigányprimás volt Bihari, teli pénzzel, mámoros könnyelműséggel, szomjú

volt, olthatatlanul, dalra, itálra és így történt, hogy valamelyik karakán magyar mulatság után, a pántlikás kocsira fölcihelődve, a lovak alá került és a bal karját eltörte. A balkarja törött el, mely közelebb van a szívéhez és a balkeze a szerencsétlenség után többé már nem engedelmeskedett; a forró ének a szívtől, megtörött; a törött karját, megbénult kezét, ujjait többé nem használhatta.

Innentől »kötésig sárban« járta Csokonai útjait, bolyongott szerencsétlenül az országban, egyszeriben kialudt körülötte a dicsőség, az emberek teljesen elhagyták, az ital vigasza magához vonta, csatákban, nyomorúságban cepelte az öregségét és a repkedő kedvű »magyar Orfeusz«, éktelenül lezuhanva, hetvenéves korában, kenyértelenül meghalt.

Száz év múltán, most felállítják a szobrát,